СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СІМЕЙНО-ПОБУТОВА КУЛЬТУРА ТА ДОМАШНЯ ЕКОНОМІКА»

Галузь знань	J Транспорт та послуги
Спеціальність	J8 Автомобільний транспорт
Освітньо-професійна програма	«Автомобільний транспорт»
Освітньо-професійний ступінь	Фаховий молодший бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова навчальна дисципліна
Форма навчання	Денна
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/загальна кількість годин	3 кредити / 90годин
Мова викладання	Українська
Викладач	Хомич Алла Григорівна, викладач першої категорії E-mail: alla.homych20@gmail.com
Анотація	***Суть вивчення дисципліни*** полягає в оволодінні студентами знань сімейно-побутової культури, знаходженні ними відповідних умінь і навичок із сучасної домашньої економіки, умілому керуванні сімейними ресурсами для поліпшення рівня життя родини,особистісної й групової комунікації. А також в ознайомленні студентів із законодавчою базою щодо прав та обов'язків дітей і батьків, охорони здоров'я,планування сім'ї, сімейного спілкування та домашньої економіки; формування у студентів високих моральних якостей та підвищення загальнокультурного рівня. Сімейно-побутова культура та домашня економіка формує усвідомлення відповідальності за матеріальне і духовне благополуччя сім'ї, за ствердженням умов, що сприяють гармонійному розвитку дітей у ній; готує до практичного

	здійснення поставлених завдань в умовах сучасної сім'ї, а також дає основи морально-правових та психологічних норм поведінки особи в суспільстві, ознаки сформованої особистості та відповідального громадянина.
Мета, завдання	**Мета вивчення дисципліни:** ➢ забезпечення належної бази знань про шлюб та сім'ю, про історію та розвиток сім'ї в Україні, про функції сім'ї, про законодавчу базу щодо прав та обов'язків дітей і батьків, охорону здоров'я та планування сім'ї, про різні аспекти сімейних відносин, про найважливіші етичні, естетичні та моральні якості; ➢ ознайомлення з плануванням сімейного бюджету та його використанням, набуття умінь управління сімейними ресурсами з метою поліпшення рівня життя та добробуту сім'ї, суспільства; ➢ навчити основних положень етики спілкування в сім'ї. **Завдання вивчення дисципліни:** ➢ формування, поглиблення та систематизація теоретичних знань здобувачів освіти з окремих розділів дисципліни; ➢ закріплення основних практичних вмінь та навичок студентів; ➢ забезпечення професійного спрямування навчального матеріалу; ➢ стимулювання мотиваційної сфери студентів шляхом використання новітніх технологій та засобів навчання; ➢ забезпечення міжпредметних зв'язків; ➢ накопичення знань, а на їх основі вирішення проблем, які виникають у різних життєвих ситуаціях.
Результати навчання	Набуті знання окреслюють наступні вміння та компетентності: ✓ здатність працювати в команді та автономно; ✓ здатність застосовувати набуті знання та уміння у практичних ситуаціях, що вимагають моральної оцінки та правомірних рішень; ✓ здатність до адаптації та дії в новій ситуації на основі етичних міркувань мотивів; ✓ вміння формулювати етичні проблеми та давати приклади їх ефективного вирішення; ✓ здатності застосовувати набуті знання в контексті актуальних проблем сьогодення, у фаховій діяльності.
	В результаті опанування змістом курсу здобувач освіти повинен **знати:** ✓ основні положення про шлюб,родину,здоровий спосіб життя; про ведення домашнього господарства; ✓ поради щодо виховання дітей у родині; ✓ Сімейний кодекс України; ✓ Закони планування сімейного бюджету та його

	використання; ✓ права та обов'язки споживачів; ✓ Закон України «Про захист прав споживачів»; ✓ надбання традиційного ведення господарства українського народу; ✓ розвиток господарської діяльності та накреслення шляхів її поліпшення; ✓ ведення домашнього господарства; ✓ практичні, екологічні та естетичні аспекти планування садиби; ✓ основні положення психології та етики спілкування в сім'ї. ✓ **вміти:** ✓ Вести домашнє господарство та облаштовувати дім. ✓ Здійснювати безпеку у домі. ✓ Приготувати їжу та зберігати продукти. ✓ Розповісти про вплив харчування на здоров'я, повсякденну етику та естетику. ✓ Вести облік продуктів та витрат. ✓ Планувати бюджет сім'ї. ✓ Сервірувати стіл. ✓ Користуватись статтями Кодексу України про шлюб та сім'ю. ✓ Вирішувати конфліктні ситуації, вміння іти на компроміс.
Структура навчального курсу	**Розділ 1. СІМ'Я ТА ЗДОРОВИЙ СПОСІБ ЖИТТЯ** **1.1.** Поняття сім'ї та шлюбу. Визначення понять «сім'я» та «шлюб» у «Сімейному кодексі України». Моногамія та полігамія (полігінія, поліандрія) як форми шлюбу. Типологія сім'ї (нуклеарна / розширена, повна / неповна). **1.2.** Сімейні ролі та їх типи. Психологічний клімат сім'ї. Фази сімейного життя. **1.3.** Історія та розвиток сім'ї в Україні. Специфіка укладання шлюбу на різних теренах України. Домовленість як форма укладання шлюбу в Україні. Різновиди шлюбних традицій. **1.4.** Сім'я та її місце у формуванні особистості. Родинне спілкування – запорука психологічного благополуччя дитини. Гармонійна сім'я – ознака стабільності суспільства. **1.5.** Функції сім'ї: репродуктивна, виховна, господарсько-побутова, економічна, емоційна, сексуальна, організація дозвілля, комунікативна. **1.6.** Гостинність як складова культури сім'ї. Правила гостинності. «Домовленість» про візит. Українські традиції гостинності. Демократизація гостинних ритуалів. **1.7.** Правовий захист сім'ї в Україні. Сімейний *кодекс*України. Конвенція про права дитини. Національна

	программа програма «Діти України». Державна сімейна політика в Україні. **1.8.** Соціально-психологічний захист сім'ї. Соціально-психологічна допомога сім'ям з дітьми. Допомога підліткам та молоді, яка одружується. Соціальний захист сімей З низьким рівнем доходів. **1.9.** Шлюбно-сімейна ситуація в Україні. Деформація шлюбно-сімейної ситуації. Поширення консенсуальних шлюбів. Безшлюбне материнство. Дефіцит чоловічого виховання дітей у сім'ї. **1.10.** Демографічна ситуація в Україні. Парламентські слухання «Демократична криза в Україні: її причини та наслідки» (2003). **1. 11.** Здоров'я і народжуваність – критерії стабільності країни. Фізичне, психічне, духовне і соціальне здоров'я людини. Поняття «здоровий спосіб життя». Законодавча база України щодо охорони здоров'я та планування сім'ї. Законодавчі акти про охорону здоров'я в Україні. Національна програма «Планування сім'ї». «Державний центр планування сім'ї» та його діяльність. Національна програма «Репродуктивне здоров'я 200**1**— 2005». Аборт та його типи. Наслідки абортів для подальшого здоров'я жінки. Сучасна контрацепція та механізм її впливу на здоров'я. Основні правила контрацепції. Безпліддя та його типи. Онкологічні захворювання жінок. **1.12.** Проблеми ВІЛ-інфекції / СНІДУ у світі та Україні. Шляхи передачі, стадії розвитку та профілактика ВІЛ-інфекції. Алкоголізм. Наркоманія. Паління. Ознаки захворювання на алкоголізм. Причини вживання алкоголю молоддю. Алкоголізм – втеча від реальних труднощів життя. Наркоманія – тотальне ураження особистості. Підліткова наркоманія. Проблема боротьби з наркотиками у світі. Токсична дія нікотину та його наслідки. Шкода пасивного паління. Профілактика шкідливих звичок. Роль реклами у поширенні шкідливих звичок Родинне виховання стійкості до шкідливих звичок. **1.13.** Гігієна – основа здоров'я людини. Індивідуальна гігієна. Прийом лікарських препаратів, їх особливості. Артеріальний тиск та пульс людини. Домашня аптечка та її склад. Основи анатоміїта фізіології людини. Система органів людини та їх функціонування. **1.14.** Перша медична допомога. Основи серцево-легеневої реанімації. Відновлення прохідності дихальних шляхів. Штучне дихання. Зовнішній масаж серця. Шок. Непритомність. Судоми. Тепловий та сонячний удар. Утоплення. Повішення. Ураження електричним струмом. Здавлення. Отруєння та його типи. Розтягнення, вивих, перелом. Зупинення кровотечі. Асфіксія.

	Опіки. Відмороження. **Розділ 2. ОСНОВИ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН** **2.1.** Ознаки функціонування сім'ї. Реалізація життєвої діяльності сім'ї через її функцію (матеріально-економічну, життєво-побутову, репродуктивну, комунікативну, виховну, релактивну). Побут як основний чинник виховання дітей у сім'ї. Сучасний побут в Україні та його основні форми. Основні засоби фізичного виховання. Господарсько-економічні проблеми в сім'ї. Розподіл обов'язків у домашньому господарстві. Структура сімейного бюджету. **2.2.** Правове регулювання сімейних відносин**.** Сімейне право. Шлюбний контракт: переваги і недоліки. Порядок укладання шлюбного контракту. Регулювання особистих і правових відносин. Взаємні права й обов'язки батьків та дітей. **2.3.** Морально-психологічні відносини. Індивід та його місце у сучасній класифікації людей. Особистість як свідомий індивід. Індивідуальність людини та її прояви. Самоуправління особистості та його види. Саморегуляція та її типи. Особистість і сімейні відносини. Мораль як регулятор сімейних відносин. Процес формування особистості. Чинники розвитку особистості. Соціалізація особистості та її види. **2.4.** Сімейний конфлікт. Позитивна та негативна роль конфлікту. Типологія конфлікту. Соціально-психологічна природа конфлікту. Причини конфліктів Поняття «психологічного компромісу». Варіанти вирішення конфліктів з урахуванням сутності і змісту протиборства, емоційно-когнітивного стану сторін, впливу на сторони, що конфліктують, вірогідних наслідків. **2.5.** Гідність людини. Поняття «честь» і «гідність» людини: спільне і відмінне. Конституційна рівність прав чоловіка і жінки. Виховання дітей у сім'ї. Багатофакторність процесу виховання. Безперервність і комплексність виховного процесу. Основні напрями діяльності у процесі виховання «особистості» дитини (художньо-естетичний, дослідницько-експериментальний, науково-технічний, розважальний, еколого-природний). **2.6.** Розумове виховання Формування пізнавальних інтересів дитини. Розвиток мислення і логіки у дитини. Формування навичок дитини (читати, слухати, формулювати свої думки, писати, працювати з книжкою). Моральне виховання. Поняття «моралі», «моральності», «морального ідеалу» та «моральної норми». Ознаки морального становлення особистості. Етика як основа морального виховання. Мета морального виховання у сім'ї. Формування моральної свідомості особистості.

	2.7. Національне виховання особистості. Специфіка національного виховання в Україні. Реалізація національного виховання за кордоном. Принципи національного виховання у сім'ї Формування національної свідомості особистості. Трудове виховання. Основні завдання трудового виховання. Принципи трудової освіти дитини. Формування у дитини потреби у праці. Професійне становлення молоді. Головні етапи профорієнтаційної роботи. **2.8.** Статеве виховання. Статеве виховання як морально-етична норма сім'ї. Поняття статевого дозрівання підлітка. Прийнятність "чоловічого виховання" (за В. Сухомлинським) за сучасних умов. Статеве виховання як процес та його етапи. Лібералізація статевої моралі у світі та її наслідки. Естетичне виховання й організація дозвілля. Поняття «естетичне виховання» та «естетична культура». Формування сприйняття мистецтва. Розвиток естетичних смаків у дитини. Естетика як методологічна засада естетичного виховання. Становлення естетичної свідомості дитини. Естетична культура особистості. Джерела естетичного виховання. Організація дозвілля. **Розділ 3. ОРГАНІЗАЦІЯ ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРСТВА** **3.1.** Житло для людини. Проблема оформлення інтер'єру в історичній ретроспективі. Зручність як основна вимога оздоблення житла. Вплив інтер'єру житла на здоров'я людини. Обладнання сучасної квартири. Проблема раціонального використання площі. Чинники, що вилиняють на особливості обладнання квартири: кількість, вік і стать членів сім'ї, їх режим дня та сфера діяльності, орієнтація кімнат за сторонами світу, рівень шуму на вулиці, поверх та ін. Оформлення передпокою. Оздоблення спальні та дитячої кімнати. Призначення балкона та лоджії. Функціональний інтер'єр побутових приміщень. Значення кольору в оздобленні житла. Сумісність кольорів. Поняті я «колорит» та «гармонія». Види гармонії (нюансна, контрастна) та їх специфіка. Вплив кольору на емоційний стан людини. **3.2.** Обладнання ***садибного*** будинку. Специфіка українського інтер'єру садибного будинку. Вплив кліматичних чинників на стиль оформлення будинку. Помешкання для різних вікових груп у будинку. Меблі та їх призначення. Еклектичний стиль сучасного дизайну. Значення якості обробки деревини у доборі меблів. Поняття «ДСП» і «МДФ» у сучасному меблевиробництві. Шафи. Стінка. Крісла, дивани, столи. Сумісність кольору і стилю як важливий чинник виготовлення меблів на замовлення. Килими та килимові покриття у сучасному дизайні.

	3.3. Декоративне оздоблення житла. Засоби художнього оздоблення житла. Витримка стилю – ознака смаку. Картина та її значення у створенні позитивного настрою. Специфіка розміщення картин. Смак і естетика у доборі картин. Керамічні прикраси у декорі житла. Місце художнього текстилю у сучасному інтер'єрі Декоративне панно. Значення декоративних картин у сучасному інтер'єрі. Озеленення та освітлення житла. Кімнатні рослини як прикраса та елемент здорового мікроклімату житла. Групи і види рослин. Декоративні рослини, що цвітуть та специфіка догляду за ними. Декоративно-листяні рослини та їх значення у художньому оформленні приміщення. Значення ліан у вертикальному оформленні оселі. Ампельні рослини і підвісні горщики – невід'ємний елемент декоративного оформлення житла. Кактусні рослини у сучасному інтер'єрі. Специфіка добору рослин для житла. Врахування індивідуальних смаків членів родини у створенні зеленої декорації. Розміщення квітів. Види освітлення квартири. Освітлення за функціональними зонами. **3.4.** Прибирання приміщень. Провітрювання квартири. Догляд за меблями. Прання білизни та догляд за одягом. Пральна машина та правила користування нею. Сучасні мийні засоби: властивості, специфіка використання. Крохмалення, сушіння та прасування одягу. Хімчистка речей у домашніх умовах. **3.5.** Догляд за одягом. Специфіка догляду за хутряними речами. Догляд за шкіряним взуттям Лаковане, валяне, фетрове, гумове взуття. Догляд за замшевим взуттям. Ремонт одягу та білити. Швейна машина в домі: користування і догляд за нею. **3.6.** Кухня – електричний центр оселі. Раціоналізація праці жінки на кухні. Види кухонь та їх призначення Обладнання кухонь у міській та сільській квартирах Основні кухонні предмети та догляд за ними. Робоча лінія на кухні. Електропобутова техніка. Види сучасної техніки. Призначення, правила користування і догляд за електропобутовою технікою Дотримання правил техніки безпеки під час роботи з електропобутовими приладами. Посуд. Практичне застосування посуду Посуд як витвір мистецтва Сучасний посуд (металевий, керамічний, скляний, пластмасовий), його специфіка, призначення, практичне застосування під час приготування та споживання їжі. **Розділ 4. ЕКОНОМІКА ДОМАШНЬОГО ГОСПОДАРСТВА** **4.1.** Витрати у сім'ї. Поняття «грошовий прибуток». Джерела грошових прибутків. Групи витрат у сім'ї. Величина сімейного бюджету Обов'язкові витрати сім'ї Прожитковий мінімум

	(мінімальний споживчий бюджет). Поняття оптимального (раціонального) бюджету. **4.2. Інші** джерела прибутків громадян. Чинники зміни сімейного бюджету. Центри зайнятості та їх роль у сучасній економічній ситуації в Україні. Підприємництво, його види. Планування підприємницької справи. Технологія створення власної справи. Маркетинг у підприємництві. Основи підприємницького менеджменту. **4.3.** Поняття «послуга». Ознаки послуг та їх типи. Специфіка професійних послуг (бізнесові послуги, консалтингові). Кредити та позики. Кредит як вид суспільних економічних відносин. Причини виникнення кредитів. Значення кредитів у розвитку сучасних економічних відносин. Специфічні риси кредиту. Вимоги, які висуваються до кредитів та позичальників. Поняття «кредитна операція», «кредитний ризик», «кредитоспроможність», «платоспроможність». Типи кредитів за терміном користування. Типи кредитів за терміном погашення. Визначення іпотечного та споживчого кредиту. Втілення програми кредитування молодих сімей в Україні. **4.4**. Шляхи економії в сім'ї. Значення економії в сім'ї. Економія електроенергії. Економне використання води і тепла. Економія газу в домашніх умовах. **4.5.** Бюджет сім'ї. Поняття «бюджет» і його значення. Раціональний бюджет в сім'ї. Споживацький мінімальний бюджет. Споживацький оптимальний бюджет. Сімейний бюджет та його планування. Види податків. Основні види оподаткування. Поняття «комунальний» податок. Земельний податок та його розмір. Страхування. Галузі сучасного страхування. Об'єкт майнового страхування. Види соціального страхування. Особисте страхування. Страхування відповідальності. Страхування підприємницьких ризиків. Перестрахування і співстрахування в інфраструктурі сучасного страхового ринку. Методи здійснення страхування. **4.6.** Право споживачів на якість товару. Закон «Про захист прав споживачів». Поняття «споживач» та його права. Поняття «виробник» та його обов'язки. Продавець та виконавець у трактуванні закону «Про захист прав споживачів». Поняття «недолік товару» та його типи. Визначення законом поняття «стандарт». Основні права споживачів. Право споживачів на безпеку товарів (робіт, послуг). Право споживачів на інформацію. Права споживачів під час купівлі товарів. Задоволення чи відхилення вимог споживача. Поняття «етикетки» та її значення у сучасному товарообігу. Обов'язкова інформація про товар. Права споживачів. Утилізація упаковок. Товари, що не підлягають обміну. Розподіл збитків, що

	виникають під час обміну товару. Вимоги споживача і його права. Відшкодування збитків. Відповідальність виконавця за порушення термінів. Поняття «недолік роботи». Права споживачів піл час виявлення недоліків у виконаній роботі. Терміни пред'явлення претензій із приводу недоліків роботи. Захист прав споживачів у сфері обслуговування. Терміни на виконання робіт щодо надання послуг. Поняття «кошторис». Твердий та наближений кошторис. **Розділ 5. ХАРЧУВАННЯ** **5.1.** Історія розвитку теорії харчування. Періодизація історії розвитку фізіології та гігієни харчування. Європейські теорії харчування. Поняття "режим харчування". Правила здорового харчування. Загальні поради щодо раціонального харчування. Вимоги до харчового раціону. Приготування їжі. Теплова обробка їжі. Властивості білків і жирів. Специфіка вуглеводів і вітамінів. Прийоми теплової обробки Способи варіння. Пасерування. Смаження. Комбіновані способи приготування їжі. Теплова обробка їжі як завершальний технологічний прийом. Теплова обробка і механічна міцність продуктів. **5.2.** Сервірування столу в історичному аспекті. Типи столів і специфіка їх сервірування. Стіл для сніданку. Стіл для обіду. Стіл для вечері. Стіл для чаю. Подача страв та напоїв. Правила подачі страв. Черговість подачі страз. Подача закусок Багатство посуду під закуски. Подача супів. Супроводжувальні страви до супів. **5.3.** Специфічний посуд. Солодкі страви та їх розмаїття. Холодні солодкі страви та посуд для них. Подача гарячих напоїв. Багатство вино-горілчаних напоїв та способи подачі їх на стіл. **5.4.** Правила поводження за столом. Постава за столом. Руки як елемент «культури столу». Запрошення господарів до столу. Правила послідовності прийому їжі за столом Передача продуктів за столом. Столові прибори. Серветки та їх призначення Розмови за столом. **5.5.** Зберігання харчових продуктів. Специфіка зберігання м'яса. Обробка м'яса. Зберігання риби. Яйця та термін їх зберігання. Правила тривалого зберігання круп, борошна та виробів із нього. Секрети зберігання молочних продуктів. Збереження овочів та фруктів у домашніх умовах. Секрети консервування. Поняття «консервування». Методи консервування продуктів: фізичні, фізико-хімічні, хімічні, біологічні. Пастеризація та її особливості. Специфіка сушіння продуктів. Квашення та маринування овочів і фруктів. Організація раціонального харчування. Визначення харчування. Різновиди харчування. Поняття "раціональне" харчування "Превентивна" харчування та його специфіка. Дієтичне

	харчування та його застосування. закони раціонального харчування. Харчування жінок під час вагітності та лактації. Специфіка харчування жінок у період вагітності та під час лактації. Щоденний раціон харчування. Режим харчування. Харчування дітей віком від одного до трьох років. Щоденна форма поживних речовин. Режим харчування. Оптимальний час вживання їжі для дітей віком до трьох років. Питний режим. Естетика харчування дитини. Властивості продуктів та їх поєднання. Харчова цінність продуктів. Поняття «сумісності» продуктів. Збалансоване харчування. Поради на кожен день щодо збалансованого харчування. Перетравлення їжі. Змішування їжі та його наслідки. Роздільне харчування. Поради щодо роздільного харчування. Специфіка вживання їжі за роздільного харчування. **Розділ 6. ПСИХОЛОГІЯ 1 ПСИХОГІГІЄНА СПІЛКУВАННЯ** **6.1.** Особливості взаєморозуміння людей. Поняття «спілкування». Фізіономічна репродукція. Соціальна категоризація та порівняння. Стереотипізація людей. Атрибутивний механізм. Здатність людини до децентрації. Особистісна ідентифікація. Психологічні чинники процесу соціального сприйняття. Специфіка діалогу. Форми мовлення. Усна та письмова форми мовлення. Поняття «діалог». Характерні риси діалогу. Поняття «монолог». Рівні спілкування. Основи психологічної корекції спілкування.. Причини конфліктів. Види конфліктів І шляхи їх вирішення. Жестикуляція людей у спілкуванні. «Жіночність». Внутрішня і зовнішня жіночність. Чинники та етани формування жіночності і мужності. Поняття «статева роль». Психологічні розбіжності між чоловіками та жінками. Роль жінки у сучасному житті. Міфічне і реальне сприйняття жінки. Андрогени XXI століття. **6.2.** Статева самосвідомість. Поняття «стать». Природа статевих відмінностей та її трактування. Психологічні комплекси статевої ідентичності. Поняття «тендерної полі». Співвідношення тендерних ролей у сучасному світі. **6.3.** Темперамент людини. Поняття «темперамент». Характерні риси поведінки людини. Основні компоненти темпераменту. Фізіологічні основи темпераменту. Поняття «слабкий тип» і його характеристика. «Сильний неврівноважений тип» і його специфіка. Люди сильного врівноваженого рухливого типу. Характеристика сильного врівноваженого інертного типу. Психологічна характеристика темпераменту. Особистість і темперамент. Вплив темпераменту на діяльність людини. **6.4.** Насильство. Прояви насильства. Характеристики

	насильницьких дій. Види насильництва: фізичне, сексуальне, психологічне та їх прояви. Поняття «жертва насильства». Рекомендації щодо уникнення насильства. **Розділ 7. КУЛЬТУРА СПІЛКУВАННЯ** **7.1.** Культура поведінки як основа культури спілкування. Взаємодія як головна особливість спілкування. Поняття «характер спілкування». Культура людського спілкування. Морально-психологічні якості особистості. Спілкування і діяльність. Функції спілкування (теорія Б.Ломова). «Сторони» спілкування. Комунікативні бар'єри. Спілкування як комунікація. Умовно-пасивне слухання. Сприятливі ситуації для нерефлексивного слухання. Поняття «рефлексивне" слухання. Види рефлексивних відповідей. **7.2.** Етикет спілкування. Роль емоцій у процесі спілкування. Поняття «етикет». Етикет мовленнєвої і немовленнєвої діяльності людини. Поняття «культура мовлення». Завдання культури мови. Поняття «нормативність». Ознаки культури мови (змістовність, правильність і чистота, точність, логічність і послідовність, багатство, доречність, виразність). Актуальні поради сучасному мовцю. Типологія одиниць мовленнєвого етикету. Складові процесу комунікації. Здатність людини до спілкування. Процеси символізації, обробки інформації, пристосування, контролю, вираження емоцій. Навички спілкування. **7.3.** Правила хорошого тону. Рукопотискання як елемент вітального етикету. Цілування руки поширена форма вітання. Почерговість вітання. Формули звертання та їх специфіка. Роль займенників «ти» і «ви» у вітальному етикеті. Елементи прощального етикету. Етикет і протокол. Інтелектуальний розвиток людини та її внутрішня культура. Поняття «протокол». Дипломатичний протокол та його особливості Специфіка «національної мовної поведінки». Закордонна делегація та програма її зустрічі. Правила зустрічі закордонної делегації. Особливості ведення переговорів із закордонними партнерами. Завдання особи, яка організовує прийом. Види прийомів і правила їх проведення. Правила поведінки гостей на прийомі. Офіційне і неофіційне у спілкуванні. Правила комунікативного етикету. Правила узгодження комунікативної взаємодії. Поняття «комунікативний кодекс». Самопредставлення. **7.4.** Вплив соціуму на характер спілкування людей. Суспільний характер людського «я». Уміння людини знаходити спільну мову. Природні здібності людини до комунікації. Моральні принципи у процесі спілкування. Регламентація

	офіційного спілкування. Суб'єктивні чинники неофіційного спілкування. Рівень планування розмови. Принципи моралі у спілкуванні. Поняття «такт» у процесі спілкування. Значення гуманності, шляхетності, уважності, люб'язності у процесі комунікації. Делікатність як форма вияву коректності та щирості у спілкуванні. Етапи ділового спілкування. Переговори та стратегія їх ведення. Комерційні переговори. Процес планування переговорів. Техніка ведення переговорів. Схема переговорного процесу. Рекомендації щодо успішності проведення переговорів. Ділові наради та їх підготовчі етапи. Етичні підходи до забезпечення наради як форми колективного обговорення проблеми. **7.5.** Технічні засоби спілкування. Інтернет та його роль у процесі спілкування сучасних українців. Переваги електронної пошти. Доступ до мережі Інтернет. Система адресної мережі Інтернет. Мережні засоби проведення відеоконференцій. Специфіка телефонної розмови. Елементи службової телефонної розмови. Часовий ліміт у телефонній комунікації. Типи телефонного спілкування та їх специфіка. Стиль і метод у спілкуванні. Типи спілкування (запобігливий, звинувачувальний, розважальний, віддалений, врівноважений). Стилі спілкування (авторитарний, демократичний, ліберальний) Поняття «альтруїстичного» стилю спілкування Специфіка маніпулятивного стилю спілкування. Виділення стилів педагогічного спілкування. Регуляція управління у спілкуванні. Психологічні засоби впливу на людей. Специфіка переконання. Навіювання як некритичне сприймання висловлених думок і золі. Різновиди навіювання. Психологічне зараження та його типи (паніка, релігійний екстаз, музична ейфорія та ін.). **7.6.** Бесіда. Структура діалогічного спілкування. Комунікативні принципи. Види комунікативних актів. Функції ділових бесід. Етапи бесід та завдання кожного з них. Зауваження та їх значення у процесі бесіди. Практичні рекомендації щодо ефективності проведення бесід. Дискусія та форми її організації. Дискусія як форма колективного обговорення. Основні стали дискусії: підготовчий, основний, заключний. Завдання дискусії. Основні правила ведення дискусії. Форми організації дискусії. **7.7.** Майстерність виступу. Поради промовцеві. Ділова доповідь. Звітна доповідь та її специфіка. Різновиди промов (мітингова, агітаційна, ділова, ювілейна). Лекція та її особливості. Тини лекцій (настановна, виступна, оглядова). Структура лекції. Виступ та вимоги до нього. Техніка спілкування. Постійні ознаки комунікантів. Змінні (ситуативні) ознаки людей, які спілкуються. Симетричні й несиметричні статуси і ролі. Темперамент мовців та їх вплив на спілкування.

	Значення міжособистісного простору у комунікативному процесі. Просторові потреби людини. Види відстаней між комунікаторами. **7.8.** Невербальні засоби спілкування. Поняття «невербальні засоби спілкування». Невербальна комунікація. Системи невербальних засобів спілкування (оптико-кінетична, паралінгвістична, екстралінгвістична, проксеміка, контакт очей). Типи жестів та їх трактування. **7.9.** Спілкування у родині. Духовність як передумова культури спілкування у родині. Етикет сімейних відносин. Види сімейних відносин: співробітництво, паритет, змагання, конкуренція, антагонізм. Поняття «соціальної сумісності». Психологічна сумісність та її значення у сімейному житті. Біологічна сумісність як одна з умов інтимного спілкування подружжя. Мистецтво взаєморозуміння. Поняття «взаєморозуміння». Рівні взаєморозуміння людей: згода, осмислення, співпереживання. Розуміння як осмислення. **7.10.** Бар'єри на шляху до взаєморозуміння. Конфлікт. Конфлікт від зав'язки до комунікації. Конструктивний (функціональний) конфлікт. Деструктивний конфлікт та його наслідки. Конфліктна ситуація. Конфлікти за характером прояву (відкриті, приховані). Типи конфліктів: внутрішньо-особистісний, міжособистісний, міжгруповий, між особистістю і групою. Методи вирішення конфліктів.
Передумови для вивчення дисципліни	Для вивчення курсу здобувачі освіти потребують базових знань з історії та культури України, української мови та інших дисциплін, які формують загальні та фахові компетентності.
Компетентності, яких набуває студент при вивченні дисципліни відповідно до освітньо-професійної програми	ЗК1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технології, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК3. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях та здійснення безпечної діяльності. ЗК4. Здатність взаємодіяти з колегами, керівниками та клієнтами у питаннях, що стосуються розуміння, навичок та діяльності у професійній сфері та/або у сфері навчання, донесення до широкого кола осіб(колеги, керівники, клієнти) власного розуміння, знань, суджень, досвіду, зокрема у сфері професійної

	діяльності.
Формат та обсяг курсу	Лекції: 40 год Семінарські заняття: 8 год Самостійна робота: 42 год. Форма контролю: залік
Критерії оцінювання	Форми контролю: 1. Оцінювання роботи під час семінарських занять 2. Самостійна робота 3. Диференційований залік Шкала оцінювання: за національною диференційованою шкалою – «відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»; «зараховано», «не зараховано»
Циклова комісія	Соціально-гуманітарних дисциплін, фізичного виховання та захисту України
Рекомендована література	**Основна література**: 1. Вишневський С.А. – Сімейно-побутова культура та домашня економіка. – К.– Аграрна освіта.–2001. 2. Гриценко Т.Б.- Сімейно-побутова культура та домашня економіка. – К.– Вища школа.–2004. 3. *Конституція* України. **Додаткова література** 1. Про становище сімей в Україні: Державна доповідь за підсумками 2000. К, 2002,- 192 с. 2. Сімейний кодекс України. - Харків: ТОВ «Одіссей», 2002. - 104 с. 3. Психологія сім'ї: курс лекцій. - К., 2001. - 96 с. 4. Вовк Х.К.Шлюбний ритуал та обряди на Україні // Студії з української етнографії та антропології. - К., 1995. - С. 219-323. 5. Демографічна криза в Україні. Проблеми, дослідження, витоки, складові, напрями протидії / НАН України, Ін-т економіки. - К., 2001. - 560 с. 6. Дитинство в Україні: права, гарантії, захист (зб. док-тів). - К., 1998. -Ч. І. -82 с. 7. Калюжна Л.Д. ВІЛ та інфекції, що передаються статевим шляхом // Медичний Всесвіт. - 2003. - Т. 3. - № 1. - С. 88-92. 8. Карпенчук С.Г. Теорія і методика виховання: Навчальний посібник. - К., 1997.-267 с. 9. Карсекін В.Е., КалакураММ Раціональне харчування в сім'ї. К., 1986. 272 с. 10. Кісь О. Подружні стосунки у традиційній українській сім'ї (до питання егалітарності) // Етнос. Культура. Нація (Матеріали наукової конференції) - Дрогобич, 1999. - С. 70-77. 11. Г.А. Культура побуту сила нації: Книга корисних порад. - К.,2001. —352 с.

	12. Українська родина і громадський побут / Упор. Л. Open — К.,2000. - 424 с. 13. Говорун Т.В-. Шарган О.М. Батькам про статеве виховання дітей. - К.. 1990.- 160 с. 14. Грушєвський М. Дитина в звичаях і віруваннях українського народу. К,2001.- 96 с. 15. Москаленко В.Ф. Аналітичний огляд сучасної ситуації з контролю та подолання епідемії ВІЛ/СШДу в Україні // Медичний Всесвіт. - 2003. - Т. 3. - № 1.-С. 34-43. 16. Навчальний посібник з лабораторної діагностики ВІЛ-інфекція/СНІДу / 17. В.М.Гирін, І.В.Дзюблик, В.Г.Порохницький та ін. - К., 1999. - 160 с. 18. Нейко Є.М. Долікарська допомога на дому. - 2-е вид., перероб. і допов. - К., 1984.-32 с. 19. Формування здорового способу життя молоді: проблеми і перспективи. - К., 2000. - 207 с. 20. Школа репродуктивного здоров'я „Шануй себе". - К., 2001. - 48 с. 21. Сучасна енциклопедія для жінок: 4000 порад І Укладач М.О.Хаткша. Донецьк, 2003. - 384 с.
Інформаційні ресурси	1. https://vspkhp.lcloud.in.ua/ebook/806 2. http://litopys.org.ua/istkult2/ikult207.htm 3. https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/19502/1/O_Stoliarchuk_PSS_IL.pdf 4. https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/7630/1/5.pdf 5. http://ir.librarynmu.com/bitstream/123456789/2765/1/%D0%92%D0%BF%D0%BB%D0%B8%D0%B2%20%D1%81%D1%96%D0%BC%D0%B5%D0%B9%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BD%D0%B0%20%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F%20%D0%BE%D1%81%D0%BE%D0%B1%D0%B8%D1%81%D1%82%D0%BE%D1%81%D1%82%D1%96.pdf 6. http://3kutnik.org.ua/wp-content/uploads/2017/02/0707061_8D845_vakulik_i_i_puzirenko_ya_v_misyura_t_m_etiket_ta_kultura_har.pdf